

remus nisi ipsi dicenti crederemus,) « In magnitudine, » inquit, revelationum ne **extollar**, datus est mihi stimulus carnis meae, angelus **Satanæ**, qui me colaphizet¹. » Ne cornua erigeret, colaphizari se dicebat. « Propter quod, » inquit, ter Dominum **rogavi**, ut auferret eum a me; et » dixit mihi: Sufficit tibi **gratia** mea, nam virtus in infirmitate perficitur². » **Quam** est ergo utilior infirmitas quae perficitur, quam illa **firmitas** quae impellit oves, quae ventilat ut excludat. Filius **ergo** malus ipse es, tu te justum dicis. « Filius malus ipse se justum dicit, exitum autem suum non abluit. » **Attendite**, fratres mei, sententiam quamdam brevem **numero** verborum, sed ingentem pondere veritatis. Justum se **dicit**, ut exeat et excludat. Justum se dicit, sed **malus** est: ideo exitum suum non abluit. Quid est, non abluit? Non purgat, non defendit, non excusat. Quare enim te **separasti**? quare existi? Quare tibi tremit cor, quando **audis** ex libris divinis: « Ex nobis exierunt, sed non **erant** ex nobis³: » si tamen illa mala fortitudo, qua oves **Dei** impellis, et impingis, et ventilas, permittit **tremorem** ad cor tuum? Nam utique cum audis: « Ex nobis **exierunt**, sed non erant ex nobis: » ille loquebatur qui in **Ecclesia** erat. Ecclesia toto orbe diffusa est, tu quid facis **foris**? Neque enim ego annuntio Ecclesiam toto orbe **diffusam**: Prophetæ annuntiaverunt, Apostoli annuntiaverunt, **ipse** Dominus annuntiavit Ecclesiam toto orbe **diffusam**. **Modo** cum Psalmus legeretur, audivimus: « Non **repellit** Dominus plebem suam⁴. » Tanquam quæreretur, **Quam**? « Quoniam in manu ejus, » inquit, fines terræ. » Ipse non repellit, et tu impellis. Impellis, ventilas, excludis, jactas traditores, non probas. Cornua sunt ista **ventilantis**, non mansuetudo pascentis. Ecce plebs Dei in **finibus** terræ: ecce plebs Dei

¹ 2 Cor. xii, 7. — ² Ibid. 8, 9. — ³ 1 Joan. ii, 19. — ⁴ Psal. xciv, 4.

gemens et plorans ante Deum, qui eam fecit, dicit in Psalmo ipsi Domino ante quem plorat: « A finibus terræ » ad te clamavi, cum angeretur cor meum¹. » Vide quemadmodum se humiliat in angore cordis. Et quid sibi praestitum dicit? In petra exaltasti me. In petra Christo exaltasti, non de monte Donato praecipitasti. I nunc, et jacta cornua, extende latera, infla humeros tuos, et impelle oves; et dic: Justus sum. Respondebit tibi Scriptura: Malus, non justus. « Filius malus ipse se justum dicit. » Si justus es, quid exis foras? Quid ejicis foras? Quid cum his quos ejicis facis foras? Tanquam ovis hircos fugisti. Melius ab ipsis a pastore ad dexteram separaris, quam cum ipsis ad sinistram confutaris. Hirci erant, tu ovis: pasceres cum hircis. Quid te pascua, quid te fontes offenderant? Postremo quid te ipse pastor offenderat? qui ad tempus gregem utrumque permiscuit; qui etiam sibi quandolibet hoc bene facienti, tamen separationem in finem servavit. Neque enim ille etiamsi modo separaret, erraret. Ille in finem differt, tu ante tempus separas. Non expectas finem, nesciens quando tibi sit finis. Unde hoc, nisi quia et ipsos quos tanquam hircos accusasti, falso accusasti? Nam si vere accusasses, non te separasses. Tua separatio, illorum est purgatio. Si zizania erant, quid ea voluisti ante tempus separare? Cum ipsis permixtum triticum esses, et eodem agro radicareris, eadem pluvia rigareris. Quare ergo existi? Numquid invenis causam? Quos accusas, non convincis: exeundo autem ante tempus, et te separando, ipse convinceris. Vide quia filius malus es; ipse te justum dicis, exitum autem tuum non abluis. Ego non dico tibi: Tu es potius traditor. Quod si dicam, facile proba: sed ideo nolo dicere, quia tui fecerunt, non tu fecisti. Non tibi imputo facta aliena, etiam

¹ Psal. lx, 3.

tuorum : tuum factum attendo ; quod foris es , arguo. Exitum tuum arguo. Prorsus omnia removeo, quæ in vos dici possunt. Omitto ebriositates vestras, fœnus et usuras super usuras ; omitto greges et furias Circumcellionum : omitto hæc omnia, et quæcumque alia quæ enumerare non possum. Non omnes forte apud vos ista faciunt. Ille qui ibi ista non facit, ille cui displicent ista quæ ibi fiunt ; ipse ergo accedat, ipse loquatur : non ei objicio crimen alienum, abluat exitum suum. Vides quia recte illi dicitur : « Filius malus ipse se justum dicit. » Dominus enim dicit, qui verum dicit : « Filius malus ipse se justum dicit. » Non ego, sed ipse. Si vult ut ego dicam justum, veniat, bonos fructus in catholica pace afferat, in catholica pace custodiat : quia et fructus non est, ubi non est tolerantia. « Et » fructum, inquit, afferent cum tolerantia ¹. » Vis vivere quemadmodum grandinatus sis ? Audi ex alio loco : « Væ his qui perdidērunt tolerantiam ². »

XVIII. Modo aliquem putate cogitare, quia et sæpe contingit, ubi sit Christianus. Motus est, ut sit Christianus, attendit in nomen Christi concurrere genus humanum : nulla temporali proposita commoditate vult esse Christianus, non ut Majorem amicum conciliet, non ut ad concupitam uxorem perveniat, non ut aliquam pressuram hujus sæculi evadat : quanquam multi etiam sic intrantes corriguntur ingressi. Sed faciamus aliquem cogitantem de anima sua, et volentem esse Christianum : attendit ubi duas partes videt, quærit causas, quare se illi ab illis separaverunt. Respondent illi, Separavimus nos tanquam justus a peccatoribus. Quasi vero cæco loquantur audienti quid dicant, non videnti quid agant. Si itaque inspiciens mores ipsorum, et ea quæ paulo ante commemoravi, dicat illis, Rogo vos, justos vos dicitis, et ideo vos recte sepa-

¹ Luc. viii, 15. — ² Eccli. ii, 16.

rasse contenditis ; quare apud vos sunt tales et tales ? Et illi fortasse quia negare non audent, quia ea dicuntur quæ oculis obijciuntur. Sunt quidem apud nos tales, sed numquid omnes sumus tales ? Optime. Video ergo te foris cum peccatoribus : quare non intus ? Merces enim separationis tuæ esse debuit, cum peccatore non vivere. Si foris sic esses, ut quales te fingis fugisse non haberes, quo modo ferrem separationem tuam. Attendat ergo iste cupiens esse Christianus, ubi sit, Christianus : videt illos separatos, quasi a peccatoribus, plenos peccatoribus. Rursus attendat Ecclesiam Christi secundum probabilem vitam morum generis humani, secundum quos mores potest ipse etiam veniens de sæculo utcumque judicare : videt et hic aliquos sobrios, aliquos ebriosos ; aliquos pascentes pauperes, aliquos rapinam rerum alienarum appetentes, et cætera talia : videt hic, videt et ibi. Attendat jam Deum, quid dicat de Ecclesia sua : invenit Deum : dicentem per omnes gentes Ecclesiam suam ; invenit Deum etiam in ista similitudine zizaniorum dicentem : « Ager est hic mundus ¹. » Non ager est Africa ; sed hic mundus. Per totum mundum frumentum, per totum mundum zizania, (tamen ager est mundus, seminator Filius hominis, messor Angeli, non principes Circumcellionum,) crescere utrumque usque ad messem : non crescere zizania, et decrescere frumenta ; sed utrumque crescere usque ad messem. Quam messem ? Ipsum audi : « Messis est finis sæculi ². » Audit hæc plane, et recte judicans quid dicit ? Non ero in illa concisione ; hac ero, et bonus ero in nomine ejus cujus ero : et bonus ero, non me ipsum bonum faciens, sed ab illo fieri expectans ; non me ipsum bonum et justum dicens, sed ab illo dici desiderans. Intrat, fit catholicus. Ecce ipse abluit ingressum suum, abluet et tu exitum tuum. Non potes : « Filius enim malus

¹ Matth. xiii, 38. — ² Ibid. 39.

ipse se justum dicit, exitum autem suum non abluit. »

XIX. « Lateribus et humeris vestris impellebatis, et » cornibus vestris percutiebatis, et omne quod deficiat comprimebatis, quoadusque dispergeretis eas » foras. Et salvabo oves meas. » Sicut detestanda illorum iniquitas et crudelitas, ita laudanda pastoris nostri, vere Dei nostri, misericordia : salvabit oves suas. Forte, fratres mei, quamvis per minimos servos suos, forte per indignos hoc facit, cum hoc dicimus : Salvete oves suas : audiant vocem pastoris sui, et sequantur eum. Non quaerant Ecclesiam ex ore hominum : ex ore Dei quaerant, ex ore Christi quaerant. Ille quem dicit impium, impius est ; quem dicit justum, justus est ; quem dicit ovem, ovis est ; quem dicit hircum, hircus est. Ipse est veritas, ipse loquatur, ab illo Ecclesia quaeratur. Dic nobis, Domine, ubi est Ecclesia tua ? Et ille omnibus : Ubi ego sim, scitis ? Respondeant omnes : In caelo ad dexteram Patris. Integra fides : hanc docui, hanc seminavi ; sed per mundum seminavi. Cum me, inquit, confitemini in caelo, venit vobis certe in mentem ille Psalmus : « Exaltare super caelos Deus. » Ecclesiam quaeritis ? Legite quod sequitur : « Et super omnem terram gloria tua. » Ibi, fratres, ubi dictum est. « Exaltare super caelos Deus, » de Christo resurgente et ascendente ; ibi statim sequitur : « Et super omnem terram gloria tua. » Sponsus in caelo est, sponsa in terra est : ille super omnes caelos, illa super omnem terram. O haeretice, credis quod in caelo non vides, negas quod in terra vides. Dicat ergo haec, dicat et audiatur : salvete oves suas. « Et salvabo, inquit, oves meas, et jam non » erunt in vastationem : et iudicabo inter ovem et ovem. »

XX. « Et excitabo super eas pastorem unum³. » Nonne ipse in superiori lectione dixerat : « Ego pascam⁴ ? » Modo

¹ Ezech. xxxiv, 21. — ² Psal. cvii, 6. — ³ Ezech. xxxiv, 23. — ⁴ Ibid. 13.

excitat pastorem unum ille qui pascit. An forte intra tam parvum intervallum lectionis taedio affectus est pascendo, et excitavit pastorem, cui commendaret curam ovium, ut esset ipse securus ? Audiamus quem pastorem dicit ; et ibi intelligimus, quare et ipse pastor etiam excitato isto pastore ipse pascat, et solus pascat. « Excitabo super eas » pastorem unum, et pascet eas servus meus David, ipse » pascet eas. » Prophetiam esse de Christo veniente ad homines ex semine David, cito intelligitis, fratres, si tempora cognoscatis. Iste propheta Ezechiel tempore captivitatis fuit, quae facta est ex transmigratione populi in Babyloniam. A tempore David usque ad tempus hujus transmigrationis generationes sunt quatuordecim. Ecce quanto post dicit : « Et David pascet eas. » Si hoc diceretur tempore Noë, aut tempore Abraham, aut tempore Moysi, aut tempore saltem ipsius Saülis, cui successit in regno David ; recte intelligeremus de ipso David filio Jesse dictum esse hoc, quod ipse futurus esset pastor gregis Dei, cui regnanti populus ille commissus est : nunc vero jam regnaverat David, jam de vita ista exierat, jam patribus appositus erat, jam pro merito suo quiescebat : quid est quod dicit : « Excitabo David, et faciam eis eum » pastorem unum, » nisi quia David ille est, qui venit ex semine David ? Quomodo ergo erigit nobis pastorem Deus ? Quem pastorem unum ? « Et pascet eas servus meus David. » Jamdudum ipse pascebat nos ; Deus pascebat nos : modo pascit nos servus ejus David. Quare tanquam alter ? Nam utique cum ille pascebat, Deus pascebat : et cum Deus pascebat, Pater et Filius et Spiritus sanctus pascebat. Modo excitatur, et fit tanquam alter pastor ; sed non alter. Non alter secundum formam Dei ; quia in forma Dei ipse et Pater unus Deus : in forma autem servi tanquam alter excitatur, ut pascat ; quia major est Pater. Audi

unum pascentem, et Christum pascentem: « Ego et Pater unum sumus¹. » Audi excitari Christum pascentem: « Pater major me est². » Unus ergo pascit; « Quia cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse æqualis Deo³. » Excitatur autem, ut pascat; quia semetipsum exinanivit, formam servi accipiens. Hoc et hic ipsa verba testantur: « Pascet eas servus meus David. » Servus, in forma servi. « Servus, quia semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudine hominum factus, et habitu inventus ut homo; humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. » Excitetur ergo, ut pascat: « Propter quod, inquit, Deus exaltavit eum a mortuis, et donavit ei nomen quod est super omne nomen. » Jam excitato servo suo David, jam excitata forma servi, quam posuit ad dexteram suam, donavit ei nomen quod est super omne nomen. Vide quemadmodum pascat, quam late pascat: « Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum⁴. » Ad quam angustam partem latum possessorem vanitas hæretica impingis? An tantum fidis superbis humeris et cornibus tuis, ut non congreges ad pastorem, sed et ipsum pastorem a grege coneris excludere? « Pascet eas servus meus David. » Audite oves pascentem vos David: audite vocem David pastoris vestri, non vocem latronum, non ululatus luporum. « Pascet eas servus meus David. Ipse pascet eas. » O commendanda res! « Ipse pascet eas. » Nemo se dicat pascere præter ipsum: « Ipse pascet eas. » Qui vult pascere, in illo pascat: quia « Ipse pascet eas. » Deus paulo ante dicebat: « Ego pascam: » modo dicit: « Ipse pascet eas. » Respondeat Filius, et dicat nobis: Utrumque vere dictum est: « Ego et Pater unum sumus. » Qui dicit: « Ego

¹ Joan. x, 30. — ² Id. xiv, 28. — ³ Philip. ii, 6. — ⁴ Ibid. 7-10.

pascam; » non mentitur dicendo: « Ipse pascet: » et cum dicit: « Ipse pascet; » non mentitur dicendo: « Ego pascam. Non credis, inquit, quia ego in Patre, et Pater in me est? Philippe, qui me vidit, vidit et Patrem¹. » Recte dicitur: « Ego pascam: » recte dicitur: « Ipse pascet. » Distinctio est, non separatio: « Ipse pascet eas. » Nolite, oves, expavescere: non relinquet vos qui dixit: « Ipse pascet eas. » Deus pascit, Pater et Filius et Spiritus sanctus: ipse Deus pascit. Sed distinguenda erat forma servi: non separanda et alienanda et in aliam personam constituenda. Accepit in se Creator creaturam, non mutatus est Creator in creaturam: assumpsit quod non erat, non amisit quod erat.

XXI. « Pascet eas servus meus David. Ipse pascet eas, » et erit eis in pastorem: et ego Dominus ero illis in Deum². » Attendite, fratres: videte unitatem deitatis, et personarum tamen distributionem; ne dicamus eum esse Filium qui Pater est, aut eum esse Patrem qui Filius est. Ecce dixit: « Ipse pascet eas: » qui paulo ante dixerat, « Ego pascam eas. Et erit eis, inquit, in pastorem: » et ego Dominus ero illis in Deum. » Expone nobis, Domine: nemo aquam turbet, quod purum manat de puro fonte, potemus. Quid enim quasi singillatim quod dixisti, « Erit ipse in pastorem, ego ero in Deum: » tanquam ipse sit pastor noster, tu sis Deus noster? Quare, Domine, tu non es pastor noster, et ille non est Deus noster? Tranquille audi, esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas. Forte enim modo audit me aliqua auris diversa sentiens, et hæretico veneno tabefacta, et irridet me dicentem: Patrem et Filium unum Deum; cum non irrideat tot millia fratrum habentium animam unam³: et dicit mihi: Ecce aperte Deus dicit: « Erit eis in pastorem

¹ Joan. xiv, 9, 10. — ² Ezech. xxxiv, 24. — ³ Act. iv, 32.

» servus meus David, » quem tu ipse Christum intellexisti, nec aliter potest intelligi : rationem enim reddidisti, hæc esse dicta, cum jam dormisset David : « Christus ergo » erit eis in pastorem ; et ego Dominus, ait, ero illis » in Deum : » ille in pastorem, ille in Deum. Tu ergo mihi expone quid est : « Ego pascam ? » Quis dicebat : « Ego pascam ? » Certe Deus loquens dicebat, « Ego pascam. » Quomodo non separavit Christum a pascendo, cum diceret : « Ego pascam : » sic non separavit Christum a deitate cum diceret : « Ego Deus. » Ecce pastor est Christus, pastor est et Pater. Sic Deus est Pater, Deus est et Christus. Sicut a pastore Christo non separas Patrem, sic a Deo Patre non separe Christum. Habet cum Filio Pater pascendi miserationem, habet cum Patre Filius divinitatis æqualitatem. Sed nisi ita diceret, putares eum esse Patrem qui est Filius. Ergo et ad unitatem deitatis te admonuit, et ad personarum distributionem : ut quod dicit : « Ipse pascet, et ego ero illis in Deum, » non se separans a Filio pascente, nec Filium separans a se dominante, et in Patre intelligas Deum Filium, et in Filio intelligas pastorem Patrem. « Ego, inquit, Dominus ero » illis in Deum, et servus meus David princeps in medio » eorum. » Quare in medio eorum ? Quia Verbum caro » factum est, et habitavit in nobis¹. Princeps in medio » eorum. » Inde et mediator Dei et hominum ; quia Deus cum Patre, quia homo cum hominibus. Non mediator homo præter deitatem ; non mediator Deus præter humanitatem. Ecce mediator : Divinitas sine humanitate non est mediatrix, humanitas sine divinitate non est mediatrix, sed inter divinitatem solam et humanitatem solam, mediatrix est humana divinitas et divina humanitas Christi. « Et servus meus David princeps in medio

¹ Joan. 1, 14.

» eorum. Ego Dominus locutus sum⁴ : » non nescio quis hæreticus : « Ego Dominus locutus sum. »

XXII. « Et disponam ad eos testamentum pacis² : » per ipsum utique qui ait : « Pacem meam do vobis, » pacem meam relinquo vobis³. » Hoc est testamentum Patris nostri, testamentum pacis. Quælibet hæreditas dividatur inter consortes, pacis hæreditas dividi non potest. Pax nostra Christus est. Pax facit utraque unum, non duo de uno. Ipse enim pax nostra, dixit, qui fecit utraque unum⁴. Testamentum Dei est, hæreditas pax est. A concordibus consortibus possideatur, non a litigantibus dividatur. « Et disponam ad eos testamentum » pacis. » Vigilate ; hæretici audite a pastore testamentum pacis, venite ad pacem. Irascimini Christianis imperatoribus, quia testamenta vestra valere noluerunt in domibus vestris : videte quam digna sit poena. Et quid est quod testamentum vestrum non valet in domo vestra ? Quid est ? quantum est ? Dolor iste admonitio est, nondum damnatio. Voluit enim Deus compati testamento pacis suæ. Condoles testamento tuo, si non stet testamentum tuum in domo tua⁵. Certe moriturus es, et quid agatur in illa domo postea nesciturus. « In illa enim die » perient, inquit, omnes cogitationes ejus⁶ : et non cog- » noscet amplius locum suum⁷. » Non ergo sciturus quid postea agatur in domo tua, cum mortuus fueris ; doles tamen non stare testamentum tuum in domo tua. Christus mortuus resurrexit, de coelo respexit, ut stet testamentum ipsius. Evigila ex dolore tuo, corrigere ex cruciatu tuo. Ligno male curvo nosti calorem solere adhiberi : corrigat te dolor iste, nondum est flamma ignis

¹ Ezech. xxxiv, 24. — ² Ibid. 25. — ³ Joan. xiv, 27. — ⁴ Ephes. ii, 14. — ⁵ Vide Epistolam xxi ad Vincentium, n. 19. — ⁶ Psal. cxlv, 4. — ⁷ Id. en, 16.

æterni, tanquam calor foci est admotus curvo cordi tuo, ut hinc admoneatur et corrigatur. Dole, prorsus recte doles, non stare testamentum tuum in domo tua. Domus Dei, cor tuum est. Si vis valere testamentum tuum in domo tua, quare non vis valere testamentum Dei in domo sua? Dimittis filiis tuis parietes, et si aliter filios tuos divisuros noveris, quam tu disposueris, doles. De una domo vilissima, de tecto ruituro, quantam curam habes, quantam sollicitudinem concipis. Quemadmodum ardentibus febribus, prementi morbo, ipsi morti urgenti resistis, quantum potes, anhelans verba extrema, ut impleas testamentum. Quot jurisperitos consulis, quantas fraudes, ut stet testamentum tuum contra ipsam legem imperatoris, inquiris? De proximo tibi respondet Deus: Noli fraudes quærere, noli calumniosas formulas aucupari: vis stare testamentum tuum? Stet in te meum. Doles, quia acquisitionem tuam tollit alius, quem nolebas: quid de hæreditate mea tam lata, tam pia? « In semine tuo benedicentur omnes gentes¹: » Dixi ego servo meo, dicit tibi Deus, et credidit cum hæc non videret: tu vides, et negas. Ecce ille factum² testamentum servavit, tu apertum discindis. Tunc enim testamentum servatum est, quando auditum est: tunc apertum est, quando impletum est. Usque ad manus tuas servatum est testamentum. Certe hæres vis esse: numquid sic tecum contendit cohæres tuus, ut dicat tibi: Tolle istam partem, ego illam; aut, Tolle tu minorem, et ego majorem, Non dicit: Simul dividamus: sed, Simul habeamus. Hoc enim voluit qui testatus est. Aperi, et lege. Et clamas: Ne incenderetur, ego feci: ne incenderetur ego servavi. Ne incenderetur, tu servasti? Aperi, et vide quia unde incendereris servasti: quamvis te servasse absit ut credam, quem video non

¹ Gen. xxii, 18. — ² Forte auditum.

servare quod jubet. « Et ponam ad eos testamentum » pacis. »

XXIII. « Et exterminabo bestias malas a terra¹. » Bestias, hostes testamenti pacis. De istis bestiis dicitur in Psalmo: « Increpa feras calami². » Quid est, feras calami? Bestias adversarias sanctæ Scripturæ, quia calamo scriptæ sunt. « Exterminabo bestias malas a terra: et habitabunt » in eremo in spe. » Quid est, « in eremo? » In solitudine. Quid est, in solitudine? Intus in conscientia. Magna solitudo, qua non solum nullus hominum transit, sed nec videt. Ibi habitemus in spe, quia nondum in re. Etenim totum quod foris est nostrum, fluctuat tempestatibus et tentationibus sæculi. Est interior eremus, ibi interrogemus fidem nostram; interrogemus, si est charitas intus: videamus, si non labia sonant, sed et pectus, cum dicimus: « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris³. » Si verum sonat, si verum dicimus, ubi nemo hominum videt, ibi est eremus, ubi requiescimus in spe; quia transit hæc omnis tribulatio; et quæ spes erat, fiet res, et erit totum nostrum in requie. Jam conspicui nobis erimus; et non erit ovis tanquam abscondita, cogitatio; et non erit eremus conscientia: « Quia omnes sibi noti » erunt, et cogitationes suas ignotas non habebunt, cum » venerit Dominus, et illuminaverit abscondita tenebrarum; et manifestabit cogitationes cordis, et tunc laus » erit unicuique a Deo⁴. » Nunc vero vides duos homines in tribulatione, cor ipsorum videre non potes. Forte alius conscientia mordetur, alius in conscientia, tanquam in eremo, requiescit. « Et habitabunt in eremo in spe: et » somnum habebunt, » id est, quietem tanquam alienatis sensibus ab omni strepitu sæculi, intus ibi requiescent,

¹ Ezech. xxxiv, 25. — ² Psal. lxxvii, 31. — ³ Matth. vi, 12. — ⁴ 1 Cor. iv, 5.

« in rivis. » In ipsa intus eremo sunt rivi quidam memoriarum manantes, liquores divinos scaturientes ex mente Scripturam tenentis et recolentis. Etenim quod legisti, quod audisti, si purum et liquidum et sanctum memoriarum mandaveris; cum cœperis in illa interiore eremo, id est, in bona conscientia requiescere, eliquatur de interioribus mentis tuæ, et manat quodam modo recordatio verbi Dei, et cum cæteris requiescis in spe, et dicis: Verum est, bene mihi est, ipsa est spes mea, hoc mihi promisit Deus, non mentitur, securus sum. Et ista securitas somnus est in rivis: « Et somnum habebunt in rivis. »

XXIV. « Et dabo eis in circumitu collis mei benedictionem¹. » Mons licet sit, collis licet sit, in circumitu ejus bene sit nobis. Collis ipse Christus est. Sic enim ipse in medio nostrum, nos sumus in circumitu ejus. Jam dudum enim dixerat: « David princeps in medio eorum². » Et quia princeps, idcirco collis: lenis, non arduus et difficilis ascendentibus: sed si non de alto pedes ponat. « Et dabo » eis in circumitu collis mei benedictionem: et deferam » imbrem in tempore suo, » pluviam verbi Dei. Est enim et imber malus, qui dejicit domum super arenam constitutam, cui magnum est ut resistat domus supra petram fundata³: tentationis enim imber est, ruinam quærens, non terram rigans. Non erit talis imber iste, quem se dicit deferre Dominus. Quid enim ait? « Imbres benedictionis erunt. » Suspectum te fecerat nominatus imber: imbres erunt benedictionis, non tentationis. « Imbres benedictionis erunt. »

XXV. Et vide quo proficit ille imber. « Et ligna quæ » in campo sunt, dabunt fructum suum⁴. In campo, » in planitie quadam, non in arduis; in facilitate quadam vitæ,

¹ Ezech. xxxiv, 26. — ² Ibid. 24. — ³ Matth. vii, 27. — ⁴ Ezech. xxxiv, 27.

Facilitatem quamdam vitæ hujus, nihil in se habentem ardui, laboriosi, difficilis, campum dixit: qualis est vita multorum fidelium in Ecclesia Dei, habentium conjuges, filios, domos suas; velut in campo sunt ligna, arduum nihil ascendere valuerunt. Sed accipiant imbrem, dabunt et hæc ligna fructum suum. Horum lignorum fructus est: « Frange esurienti panem tuum, et egenum sine » tecto induc in domum tuam¹. » Talibus lignis dicebat Apostolus: « Non quia quæro datum, sed requiro fructum². » Et lingua quæ in campo sunt, dabunt fructum suum: » etsi non habent majorem, habent tamen quemdam suum. « Et terra dabit generationem suam: » tota terra. « Et inhabitabunt in terra sua. » Jam campi, colles, montes dabunt generationes suas. Quid potest campus? quid potest collis? quid potest mons? Solus agricola agnoscatur. « Et habitabunt in terra sua in spe. » Videtis quia ea promittit, quæ hoc tempore donat nobis. Quandiu dicit « in spe, » adhuc in hoc tempore intelligo. Cum enim pervenerimus ad promissa, jam non erit spes, sed res ipsa erit.

XXVI. « Et scient quoniam ego sum Dominus, in eo cum » confregero furcas jugi eorum³: » furcas quibus premittur collum eorum. Domine, frange furcas, quibus hæretici premunt colla infirmorum. Quid enim tam angustum et furca compressum, quam: Noli audire Christum, audi me? Remove furcam, respirare permittite. Nescio quid dicas. Audio vocem pastoris mei: « Per omnes gentes, incipientibus ab Jerusalem⁴. » Sine me sequi pastorem. Quid premis? Tolle furcam de collo meo, tollam jugum Iene Domini mei. Hæc audit, et premit. Domine, non vult hæreticus furcam suspendere, tu furcam frange. Crux

¹ Isai. lviii, 7. — ² Philip. iv, 17. — ³ Ezech. xxxiv, 27. — ⁴ Luc. xxiv, 47.

Domini sursum levat, furca hæretici deorsum premit. Sed confringentur : « In eo cum confregero furcas jugi eorum. » Dominationem enim suam volunt hominibus imponere, volentes eos esse sub se, non sub Deo. « In eo cum confregero furcas jugi eorum : et eximam eos de manu eorum, qui eos in servitute redigebant. » Quid est, « In servitute redigebant? » Ad peccatum eos cogebant. « Omnis enim qui facit peccatum, servus est peccati¹. » Videte quid eis persuaserint, fratres, ut dicant : Illi de nobis reddent rationem : nos oves sumus, quo duxerint sequimur². Ovis es? Pastorem audi, non lupum.

XXVII. « Et non erunt adhuc in vastationem gentibus³. » In omnibus enim gentibus non desunt, alii hic, alii ibi : non illi ibi qui hic ; sed tamen non desunt furcis prementes colla fidelium, nec hic, nec ibi. Dissentiunt inter se, contra unitatem omnes consentiunt. Unitas autem non dissentit a se ; sed contra omnes dissentientes a se ubique pugnat, ubique laborat : sed est requies in eremo. « Et non erunt adhuc in vastationem gentibus, et bestiarum terræ jam non comedent eos. » Audientes vocem pastoris, eruuntur a dentibus luporum. Bestiarum illarum calami non comedent eos, volentes ad sensum suum convertere Scripturas, ab apertis Scripturis avertentes aures ; volentes se audiri, et Scripturas non audiri. « Et bestiarum terræ non comedent eos, et inhabitabunt in spe. » Videte quoties ostendat, quia quod nunc promittit, hic promittit : Deus de rebus loquitur, quas adhuc hic exhibet. « Et non erit qui eos terreat. » Quomodo non erit qui eos terreat? Non erit prorsus. « In Domino confido. » Jam cum cœperit dicere homo : « In Deo laudabo sermonem, in Domino laudabo verbum : non in me⁴. » Ille laudat

¹ Joan. viii, 34. — ² Vide superiorem Sermonem, n. 21. — ³ Ezech. xxxiv, 28. — ⁴ Psal. lv, 11.

verbum in se, dicentes : Quod vobis dicimus credite : nos laudamus verbum in Domino, dicentes, Quod nobis dicitur a Domino credamus. Non erit qui nos terreat ; quia : « In Deo laudabo sermonem, in Domino laudabo verbum : » in Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo : Non erit qui eos terreat. »

XXVIII. « Et excitabo eis plantarium pacis¹. » Testamentum pacis, plantarium pacis. Germinet quod plantat Deus, et extirpetur quod seminavit hæreticus. Quod plantavit Deus de se, de Ecclesia sua : de se in cœlo, de Ecclesia in terra ; de se super omnes cœlos, de Ecclesia per omnes terras : hoc plantavit Deus. Veni autem huc, esto in parte Donati, in sola Africa est Ecclesia : non plantavit Deus, non agnosco plantam Dei. Eradicandum est quod loqueris, non rigandum. « Et excitabo eis plantarium pacis : » et jam non erunt qui exterminentur fame in terra. » Vere, fratres, quia fames est : quærite et videte quantam famem patiantur : et quod pejus est, circum os habent escam, sed non manducant : prorsus quomodo ægri fastidio, sæpe moriuntur, non quia deest quod comedant, sed quia comedere nolunt et aversantur. Nam utique et Scripturæ ista loquuntur : et hic utique et ibi sonat Psalmus : « Commemorabuntur et convertentur ad Dominum » universi fines terræ, et adorabunt in conspectu ejus » universæ patriæ gentium². » Ecce esca est posita in vasculo : si sanus esses et manducares, numquid ibi remaneres? « Et jam non erunt qui exterminentur fame in » terra, et jam non portabunt maledictum gentium. » Vere, fratres, in tantum culmen in nomine Christi erecta est Ecclesia, ut jam confundantur omnes maledici, nec audeant maledicere. Hoc solum illis remansit, quod contra nos dicant : Quare inter vos non consentitis? Gentiles

¹ Ezech. xxxiv, 29. — ² Psal. xxi, 28.